

Inhoud

Inleiding – 9

De voorbeelden: Agnes en Joke – 11

KENMERKEN, VOORKOMEN EN BELOOP

Hoofdstuk 1

Kenmerken – 15

Walter Vandereycken

Hoofdstuk 2

Epidemiologie – 31

Hans Wijbrand Hoek en Daphne van Hoeken

Hoofdstuk 3

Prognose – 41

Guido Pieters

HISTORISCHE EN SOCIAAL-CULTURELE ACHTERGRONDEN

Hoofdstuk 4

Geschiedenis – 55

Ron van Deth

Hoofdstuk 5

Sociaal-culturele factoren – 71

Greta Noordenbos

SIGNALERING EN MOTIVERING

Hoofdstuk 6

Herkenning en diagnostiek – 87

Hans Bloks en Jaap Spaans

Hoofdstuk 7

Motivering tot verandering – 119

Jaap Spaans en Hans Bloks

LICHAMELIJKE ASPECTEN EN FARMACOTHERAPIE

Hoofdstuk 8

Lichamelijke aspecten – 157

Annemarie van Elburg en Aad Tenwolde

Hoofdstuk 9

Behandeling met psychofarmaca – 183

Tijs Bruna en Elis Stevelmans

PSYCHOLOGISCHE FACTOREN EN PSYCHOTHERAPIE

Hoofdstuk 10

Adolescentie en ontwikkeling – 197

Sonja Fleminger

Hoofdstuk 11

Leerprocessen en cognities – 223

Anita Jansen

Hoofdstuk 12

Lichaamsbeleving – 253

Michel Probst

Hoofdstuk 13

Seksualiteit – 271

An Vandeputte en Ellie Van Vreckem

RELATIES EN THERAPIE

Hoofdstuk 14

Het gezin – 293

Johan Vanderlinden

Hoofdstuk 15

Partnerrelatie en ouderschap – 313

Jan Norré

Hoofdstuk 16

Therapierelatie en beroepsethiek – 331

Walter Vandereycken

VAN PREVENTIE TOT OPNAME

Hoofdstuk 17

Preventie – 353

Greta Noordenbos

Hoofdstuk 18

Zelfhulp – 371

Ellen Spanjers en Judith Wagter

Hoofdstuk 19

Aanpak in de eerste lijn – 401

Toine Lagro-Janssen

Hoofdstuk 20

Klinische behandeling – 413

Eric van Furth en Jan Rob Dijkstra

Personalia – 433

Register – 435

Inleiding

In 1971 verscheen de eerste Nederlandstalige monografie over anorexia nervosa, geschreven door Christien Lafeber, en in 1981 het eerste 'handboek' over eetstoornissen (Van de Loo, Vandereycken & Eykman 1981). Sindsdien is niet alleen het aantal publicaties in ons taalgebied verveelvoudigd, maar werd ook het terrein van de 'eetstoornissen' aanzienlijk verruimd. De stroom publicaties – van zelfhulp literatuur tot specialistische artikelen en dissertaties – is allang niet meer bij te houden en het internet heeft een nieuwe vloedgolf aan informatie en documentatie teweeggebracht. Ook is intussen in Nederland een Multidisciplinaire Richtlijn Eetstoornissen gepubliceerd op basis van 'evidence-based' onderzoek.

Onderzocht Lafeber destijds nog de behandeling van een tiental patiënten, momenteel is er in Nederland en België een tiental gespecialiseerde centra voor eetstoornissen. In de afgelopen decennia heeft de behandeling zich ook inhoudelijk sterk ontwikkeld en is er een veelzijdig aanbod ontstaan. Dit alles kan niet meer door één auteur in kaart worden gebracht. Hierdoor ontstond duidelijk behoefte aan een overzichtswerk over de beschikbare kennis en ervaring op het terrein van eetstoornissen. Dit leidde in 2002 tot de publicatie van de eerste editie van dit *Handboek Eetstoornissen*, waaraan een grote groep deskundigen uit België en Nederland heeft meegewerkt. Het voorzag duidelijk in een behoefte, want na zes jaar zijn we toe aan een heruitgave waarin de nieuwste ontwikkelingen van de afgelopen jaren zijn verwerkt. Grotendeels dezelfde groep deskundigen heeft voor deze nieuwe editie gezorgd. In enkele gevallen hebben andere auteurs de fakkel overgenomen.

Opzet, structuur en vorm van dit boek bleven in grote lijnen hetzelfde. Het blijft een praktijkgericht boek, waarin de veelzijdigheid en de complexiteit van de problematiek van eetstoornissen op een overzichtelijke en toegankelijke wijze tot uiting komt.

Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan:

- kenmerken, vóórkomen en beloop;
- historische en sociaal-culturele achtergronden;
- signalering en motivering;
- lichamelijke aspecten en farmacotherapie;
- psychologische factoren en psychotherapie;
- relaties en ethiek;
- voorzieningen en initiatieven van preventie tot opname.

Om de eenvormigheid te bevorderen en ervoor te zorgen dat de verschillende aspecten evenwichtig aan bod komen, werd de auteurs gevraagd zo veel mogelijk een vast stramien te volgen.

- Elk hoofdstuk geeft een beschrijving van het betreffende thema met een samenvatting van de meest relevante onderzoeksgegevens (evenwel zonder technische details).
- De theoretische beschouwingen en verklaringen worden beperkt tot de opvattingen die relevant zijn voor de praktijk en door onderzoek zijn onderbouwd.
- Het deel dat betrekking heeft op behandeling of aanpak in de praktijk is enerzijds een weergave van de wetenschappelijke kennis (*evidence-based*) en wordt anderzijds aangevuld met algemene en persoonlijke praktijkervaring (*experience-based*).

- In een slotdiscussie worden kanttekeningen geplaatst bij de 'stand van zaken' met kritische beschouwingen en aandacht voor lacunes in kennis en onderzoek.
- De literatuurlijst wordt beperkt gehouden tot zo veel mogelijk recente literatuur en overzichtspublicaties.

Dit handboek beperkt zich geenszins tot een 'academisch' publiek, maar richt zich tot een ruimere groep geïnteresseerden: onderzoekers, artsen en behandelaars, psychologen en psychiaters, preventiemedewerkers en begeleiders van zelfhulpgroepen. Daarom worden zo veel mogelijk Nederlandse vaktermen gebruikt of worden Engelse termen steeds toegelicht. Ook specialis­tische vaktermen, zowel psychologische als medische, worden telkens goed omschreven zodat de tekst ook voor niet-ingewijden begrijpelijk blijft. Omdat de grote meerderheid van personen met een eetstoornis – de auteurs waren vrij hierbij te kiezen voor het begrip 'patiënten' dan wel 'cliënten' – van het vrouwelijk geslacht is, wordt in de tekst van 'zij' en 'haar' gesproken.

Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de praktijk en de verschillende invalshoeken op elkaar af te stemmen, kregen de auteurs twee standaardcasussen voorgelegd. Aan de hand van deze fictieve voorbeelden ('Agnes' en 'Joke') laten de auteurs zien hoe zij in de praktijk te werk gaan. Daarmee wordt geïllustreerd hoe divers de behandeling is van cliënten/patiënten, afhankelijk van de hulpverlener bij wie ze terechtkomen. De verschillende benaderingen zijn niet concurrerend maar aanvullend, omdat ze ingaan op diverse aspecten van de complexe problematiek van anorexia en boulimia nervosa. De veelkleurigheid van de dagelijkse praktijk wordt zo door het hele handboek weerspiegeld. Wellicht verklaart het ook de grote aantrekkingskracht van een problematiek als 'eetstoornissen' op hulpverleners en onderzoekers van diverse pluimage. We hopen dat deze 'prikkel' bij de lezer overkomt en inspireert tot reflectie en verbetering van de eigen praktijk.

Walter Vandereycken & Greta Noordenbos
Leuven & Leiden, januari 2008

Literatuur

Lafeber, C. (1971). *Anorexia nervosa*. Leiden: Stafleu.

Loo, K.J.M. van de., Vandereycken, W., & Eykman, J.C.B. (Red.) (1981). *Anorexia nervosa: diagnostiek, behandeling en onderzoek*. Nijmegen: Dekker & Van de Vegt.